

Uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck

Slutredovisning (A2020/02708/JÄM)

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

**Slutredovisning av uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck - 2022
Rapport 2022:18**

Författare	Eva Asmar
ISBN	978-91-89339-56-9
Upplaga	Enbart digital upplaga
Miljö och återvinning	Tryckt på miljömärkt papper

© Länsstyrelsen Östergötland år

Länsstyrelsen Östergötland
Östgötagatan 3, 581 86 Linköping
Växel: 010-223 50 00
E-post: ostergotland@lansstyrelsen.se

lansstyrelsen.se/ostergotland

Förord

Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, barnnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstymning av flickor och kvinnor vilar på alla människors grundläggande mänskliga rättigheter; rätten att få vara barn, rätten till kroppslig integritet och att få bestämma över sin egen kropp och sexualitet, rätten att forma och påverka sitt eget liv, rätten att få leva med den man vill och rätten till ett liv fritt från våld och förtryck. Hedersrelaterat våld och förtryck är allvarliga samhällsproblem som behöver förebyggas och bekämpas. För det krävs exempelvis kvalitetssäkrade arbetssätt och metoder samt en välfungerande samverkan mellan myndigheter.

Länsstyrelsen Östergötland har sedan 2005 haft nationellt uppdrag att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget har sedan 2014 genomförts av ett nationellt kompetensteam mot hedersrelaterat våld och förtryck och utförts i samverkan med nationella myndigheter och länsstyrelser. Utöver den nationella stödtelefonen för yrkesverksamma som etablerades 2014, har olika former av insatser genomförts i syfte att stärka kommunala och statliga verksamheters förmåga att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck¹.

I december 2020 fick Länsstyrelsen Östergötland i uppdrag av regeringen att förbereda inrättandet av ett nationellt sektorsövergripande kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Detta mot bakgrund av bland annat, ny lagstiftning på området, behov av att öka kunskapen bland yrkesverksamma om hedersrelaterat våld och förtryck samt behov av att förbättra information om stödinsatser på nationell nivå till personer som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

Uppdraget för Länsstyrelsen Östergötland permanentas och innebär delvis nya uppgifter. Det här medför större möjligheter till att utveckla ett mer strategiskt, förebyggande och kunskapsbaserat arbetssätt för det nationella, regionala och lokala arbetet.

Carl Fredrik Graf
Landshövding

Sandra Petersson
Enhetschef

---

¹ S2017/07421/JÄM (delvis)

Slutledning

En central del av inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck är att se över hur organisationen ska utformas för att svara upp mot uppdraget på ett ändamålsenligt sätt. Frågorna berör centrets organisatoriska tillhörighet och struktur, roll och ansvarsfördelning inom organisationen samt centrets mandat utifrån sitt uppdrag och i förhållande till samhällets andra aktörer och insatser inom området. Av uppdraget framgår sju uppgifter, som samtliga ska tillhöra centrets verksamhet. Dessa berör ett brett spann, från direkta insatser gentemot målgrupper såsom utsatta och yrkesverksamma som stödjer utsatta, till att vara en samordnande och sammanhållande nationell funktion avseende kunskapsutveckling och kvalitetssäkring av metoder.

En uppgift som åligger centret är att *ge råd och vägledning på generell nivå till vuxna, unga och barn som själva är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersvåld samt deras anhöriga*. Länsstyrelsen Östergötland föreslår att en stömlinje till utsatta och deras anhöriga initialt överläts till extern aktör. Utifrån det strategiska uppdrag som centret kommer att ha, målgruppens behov samt med beaktande av de juridiska förutsättningarna kan en stömlinje för utsatta och deras anhöriga utformas på ett mer ändamålsenligt sätt om den tillhandahålls genom en extern aktör.

En annan uppgift är att *stödja kommuners, regioners och statliga myndigheters samordning av insatser till utsatta*. Det finns genom nationella kompetensteamets befintliga samverkansformer och strategier en god grund för att vidareutveckla centrets verksamhet. Länsstyrelsen Östergötland föreslår en vidareutveckling av centret genom att i högre utsträckning initiera samordning av olika myndigheters och länsstyrelsers externa kommunikation och spridning av insatser till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, barnnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympling av flickor och kvinnor.

Nationella kompetenscentret ska enligt uppdraget *ge råd och förmedla kunskap om hedersvåld till yrkesverksamma²*, vilket idag är en central uppgift inom det befintliga kompetensteamet. Ett antal utvecklingsområden har identifierats för de befintliga stödfunktionerna till yrkesverksamma samt centrets roll som nationell samordnande aktör avseende utformning av stödmaterial. Länsstyrelsen Östergötland föreslår att utvecklingen av regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra i landet fortsättningsvis ska stödjas av centret och vara en del i det lokala stödet. Vidare är det av vikt att fortsatt utveckling av det myndighetsgemensamma vägledningsarbetet sker löpande i syfte att belysa hela samverkanskedjan mellan berörda myndigheter avseende såväl den förebyggande som den transnationella dimensionen. Fortsatt samverkan behöver även ske mellan centret, ansvariga myndigheter och andra relevanta aktörer kring skriftligt stöd för att ge en så ändamålsenlig och samstämmig vägledning som möjligt. Avslutningsvis är det av vikt att centret arbetar vidare med de fyra typer av uppföljning som har identifierats kopplat till stödtelefonen för yrkesverksamma; grunddata om kontakten, grunddata om ärendet, direkt uppföljning vid samtal och kvalitativ uppföljning av effekter i enskilda fall.

---

2 A2020/02708/JÄM

Centret ska som en del i sin verksamhet *stödja kommuner och regioner i deras arbete att kartlägga förekomst av hedersvåld, planera verksamhet samt att införa, följa upp och utvärdera kvalitetssäkrade arbetssätt och metoder för att förebygga hedersvåld och erbjuda stöd till enskilda utsatta*. En viktig grund för att kunna följa upp och bedöma insatsers genomslag är att det finns en systematisk uppföljning inom verksamheter som möter utsatta. Länsstyrelsen Östergötland föreslår att arbetet med systematisk uppföljning framgent sker i samverkan med nationella myndigheter.

Ett nytt uppdrag för centret är att *regelbundet undersöka omfattningen av hedersvåld i Sverige samt utvecklingen av samhällets insatser på området*. Det finns ett flertal metodologiska och praktiska utmaningar med att formulera och genomföra undersökningar avseende hedersrelaterat våld idag, vilket kräver nya angreppssätt. Länsstyrelsen Östergötland föreslår att centret aktivt ska bidra till utveckling av metoder för att på olika sätt undersöka omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck samt arbeta strategiskt för att frågan kontinuerligt och systematiskt lyfts fram. Det är vidare av vikt att utreda möjligheter att agera beställare avseende kunskapsinhämtning rörande förekomst av hedersrelaterat våld och förtryck och/eller närliggande frågor vad avser exempelvis användning av pilotstudier för att testa metoder att nå den utsatta målgruppen. Avslutningsvis bör centret systematisera omhändertagande av omvärldsbevakning samt omvärldsanalys.

En av centrets uppgifter ska vara att *samla och sprida kunskap om förebyggande arbete mot hedersvåld liksom långsiktigt stöd baserat på forskning och beprövad erfarenhet*. Framgent är avsikten att tillgänglig och aktuell forskning ska sammanställas, liksom beprövade användbara arbetssätt och modeller som kan inspirera landets kommuner, regioner och andra verksamheter i det förebyggande såväl som det långsiktiga arbetet. Utmaningen med att samla och sprida kunskap om förebyggande arbete liksom långsiktigt stöd baserat på forskning och beprövad erfarenhet är att identifiera och utvärdera verksamma arbetssätt. Länsstyrelsen Östergötland föreslår att kompetenscentret ska vara den samverkansaktör som samlar experter som tillsammans besitter kunskap om vilka metoder och insatser som enligt evidens och beprövad erfarenhet visat sig vara mest framgångsrika inom förebyggande arbete och långsiktigt stöd för de utsatta. Det är vidare av vikt att samverkan sker genom nätverk, i vilka relevanta aktörer ingår, för att skapa forum för en systematisk inhämtning av forskning inom aktuella områden.

Det nationella kompetenscentret ska *främja övergripande informationsutbyte mellan nationella myndigheter i frågor om hedersvåld*. Utöver upparbetade kommunikationsvägar och befintliga nätverk inom området krävs en långsiktighet i arbetsformerna för att samverkan ska få avsedd effekt. Länsstyrelsen Östergötland föreslår att såväl fortsatt samverkan som utveckling av formerna för Nationella kompetensteamets etablerade myndighetsnätverk ska ske. Detta för att säkerställa en ändamålsenlig kommunikation och att rätt stöd, information och kunskapsutbyte förmedlas till och mellan myndigheterna. Vidare bör insamling av information och kunskap inom området förmedlas till nationella myndigheter för att främja en mer enhetlig extern kommunikation till utsatta och yrkesverksamma. Avslutningsvis är det även av vikt att etablera ändamålsenliga nätverk på olika nivåer för samverkan där frågor om hedersrelaterat våld och förtryck hanteras i rätt forum. Detta för att kunna tillvarata synergieffekter utifrån olika uppdrag och samverkanskonstellationer.

Innehållsförteckning

Förord	3
Slutledning	4
Innehållsförteckning	6
Inledning	9
1 Beskrivning av regeringsuppdraget	10
1.1 Inledning	10
1.2 Uppdragsbeskrivning	10
1.3 Juridiska utgångspunkter och regeringens definition av hedersrelaterat våld och förtryck	11
1.4 Arbetsprocess inför delredovisning 2021	12
2 Kompetenscentrets organisering, roll och mandat	14
2.1 En central del av inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum	14
2.1.1 Organisering av det interna arbetet	15
2.1.2 Organisering av det externa arbetet	15
2.2 Kompetenscentrets roll och mandat	15
2.2.1 Centrets samverkande aktörer	15
2.2.2 Centrets roll och mandat gentemot andra myndigheter	17
2.2.2.1 Juridiska aspekter på centrets mandat	17
2.2.3 Förslag på centrets roll och mandat i förhållande till samtliga aktörsgupper	18
2.2.3.1 Kunskaps- och omvärldsbevakning	18
2.2.3.2 Kvalitetssäkring	18
2.2.3.3 Systemkunskap	18
2.2.3.4 Kunskap om juridik kring hedersrelaterat våld och förtryck	18

3 Det nationella kompetenscentrets uppgifter 19

3.1	”Ge råd och vägledning på generell nivå ge råd och vägledning på generell nivå till vuxna, unga och barn som själva är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersvåld samt deras anhöriga”.....	20
3.1.1	Behov av stöd till utsatta och deras anhöriga	20
3.1.2	Motivering till att inrätta en stömlinje	21
3.1.3	Nationella kompetensteamets bedömning	22
3.1.4	Genomförande av förslag.....	23
3.2	”Stödja kommuners, regioners och statliga myndigheters samordning av insatser till utsatta”	24
3.2.1	Utsattas behov i fokus.....	24
3.2.1.1	Samordning av insatser på nationell nivå till utsatta	25
3.2.2	Vidareutveckling	25
3.3	”Ge råd och förmedla kunskap om hedersvåld till yrkesverksamma”	27
3.3.1	Bakgrund och stöd till yrkesverksamma.....	27
3.3.2	Myndighetsgemensam vägledning.....	28
3.3.3	Utveckling av stödtelefonen till yrkesverksamma.....	28
3.4	”Stödja kommuner och regioner i deras arbete att kartlägga förekomst av hedersvåld, planera verksamhet samt att införa, följa upp och utvärdera kvalitetssäkrade arbetssätt och metoder för att förebygga hedersvåld och erbjuda stöd till enskilda utsatta”	30
3.4.1	Bakgrund	30
3.4.1.1	Kommuners och regioners arbete.....	31
3.4.1.2	Möjligheter och utmaningar med systematiskt arbete.....	31
3.4.1.3	Centrets stöd till kommuner och regioner	32
3.4.2	Vidareutveckling	33
3.5	”Regelbundet undersöka omfattningen av hedersvåld i Sverige samt utvecklingen av samhällets insatser på området”.....	34
3.5.1	Bakgrund	34
3.5.2	Systematisk uppföljning på kommunal och regional nivå	35
3.5.3	Vidareutveckling	36

3.6	"Samla och sprida kunskap om förebyggande arbete mot hedersvåld liksom långsiktigt stöd baserat på forskning och beprövad erfarenhet"	37
3.6.1	Bakgrund	37
3.6.2	Förebyggande arbete	38
3.6.3	Långsiktigt stöd	38
3.6.4	Kunskap om förebyggande arbete och långsiktigt stöd	39
3.6.5	Vidareutveckling	39
3.7	"Främja övergripande informationsutbyte mellan nationella myndigheter i frågor om hedersvåld"	40
3.7.1	Bakgrund	40
3.7.2	Myndighetsnätverket	41
3.7.3	Samverkan kring andra myndigheters uppdrag	41
Referenslista	.....	42

Inledning

Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen Östergötland (härefter Nationella kompetensteamet) slutredovisar härmed *Uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck*³. I september 2021 delredovisades⁴ uppdraget med fokus på vidtagna åtgärder samt en plan för det fortsatta arbetet. För att centrets sektorsövergripande funktion ska bli så ändamålsenlig som möjligt har samverkansmyndigheterna⁵ bidragit med kunskap och perspektiv samt bistått Nationella kompetensteamet i planering av kompetenscentrets verksamhet.

Disposition

Slutredovisningen inleds med en beskrivning av regeringsuppdraget samt utfört arbete under 2021. Därefter följer en beskrivning av kompetenscentrets organisering, roll och mandat. I rapporten redovisas löpande hur uppgifterna som ska höra till det Nationella kompetenscentret mot hedersrelaterat våld och förtryck (härefter centret) kommer att omhändertas, utformas och vidareutvecklas, inom ramen för uppdragsbeskrivningen. Nationella kompetensteamet har med stöd av konsultföretag även undersökt hur centret ska verka i förhållande till såväl särskilt berörda nationella myndigheter som till länsstyrelsernas regionala uppdrag som omfattar frågor om hedersrelaterat våld och förtryck.

I de uppgifter som ska höra till centret ingår att stödja kommuner och regioner i arbetet med att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Detta genom att utveckla ett strategiskt, förebyggande och kunskapsbaserat arbete. Stödet ska ske i samverkan med berörda myndigheter och kommuner utan att centret tar över det ansvar som åligger andra aktörer.

Ett permanent uppdrag medför ökade förutsättningar att arbeta systematiskt och långsiktigt såväl i samverkan med andra lokala, regionala och nationella aktörer som gentemot den utsatta målgruppen och dess behov av stöd och skydd.

---

³ A2020/02708/JÄM

⁴ Delredovisning_inrättande-av-ett-nationellt-kompetenscentrum.pdf (hedersfortryck.se)

⁵ Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Migrationsverket, Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Skolverket, Åklagarmyndigheten och Utrikesdepartementet

1 Beskrivning av regeringsuppdraget

1.1 Inledning

Länsstyrelsen Östergötland har sedan år 2005 haft nationellt uppdrag att förebygga, motverka, samordna och stödja arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Under åren har uppdraget utvecklats till att även omfatta bland annat utveckling av kunskapsstöd, spridning och implementering av kunskap samt utveckling av ett nationellt kompetensteam, en nationell stödtelefon för yrkesverksamma och webbplatsen hedersfortryck.se⁶.

Uppdraget att förbereda inrättande av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck utgår ifrån rekommendationerna som Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ingav till regeringen i sin utvärdering⁷ av Nationella kompetenssteamets arbete. Rekommendationer innefattade att Nationella kompetenssteamet skulle verka för ökad tillgång till kunskapsstöd och stärkt kunskapsstyrning avseende hedersrelaterat våld och förtryck. Den i utvärderingen föreslagna uppdelningen i en nationell strategisk del och en regional/lokal del inryms båda i centrets uppdrag. Utvecklingen av regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra mot hedersrelaterat våld och förtryck kommer därför fortsättningsvis att stödjas av centret och vara en del i det lokala stödet, liksom kunskapshöjande insatser och direkt rådgivning till yrkesverksamma.

1.2 Uppdragsbeskrivning

Den 22 december 2020 beslutade regeringen att ge Nationella kompetenssteamet i uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt sektorsövergripande kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Av uppdraget framgår att ett flertal samverkansmyndigheter⁸ ska bistå Länsstyrelsen Östergötland i planeringen av centrets verksamhet. Myndigheterna ska utifrån sina respektive ansvarsområden bidra med kunskap och perspektiv så att centrets sektorsövergripande funktion blir så ändamålsenlig som möjligt. Synpunkter i arbetet ska även inhämtas från övriga länsstyrelser samt andra utpekade myndigheter och aktörer⁹.

Centret ska vara sektorsövergripande och stödja kommuner och regioner att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck genom att utveckla ett strategiskt, förebyggande och

---

⁶ Startside - Hedersförtryck (hedersfortryck.se)

⁷ A2020/02708/JÄM

⁸ Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Migrationsverket, Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Skolverket och Åklagarmyndigheten, Utrikesdepartementet

⁹ Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Delegationen mot segregation, Jämställdhetsmyndigheten, Linköpings universitet (Barnafriid Nationellt kunskapscentrum), Myndigheten för stöd till trossamfund, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Enheten för civilrättsliga och konsulära ärenden vid UD, Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofriid) och Sveriges Kommuner och Regioner.

kunskapsbaserat arbete. Centret ska samverka med berörda myndigheter och kommuner utan att ta över de ansvar som vilar på andra aktörer. De yrkesgrupper som arbetar med ärende om enskilda kan centret ge värdefulla råd utifrån sammanställningar av typfall. Det är angeläget att centret utgår från de regelverk som gäller för olika verksamheter och kunskapsstöd från ansvariga nationella sektorsmyndigheter, så att informationen till yrkesverksamma blir korrekt, sammanhållen och användarvänlig¹⁰.

Till det nationella kompetenscentret uppgifter ska höra att:

- ge råd och vägledning på generell nivå till vuxna, unga och barn som själva är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersvåld samt deras anhöriga
- stödja kommuners, regioners och statliga myndigheters samordning av insatser till utsatta
- ge råd och förmedla kunskap om hedersvåld till yrkesverksamma
- stödja kommuner och regioner i deras arbete att kartlägga förekomst av hedersvåld, planera verksamhet samt att införa, följa upp och utvärdera kvalitetssäkrade arbetsätt och metoder för att förebygga hedersvåld och erbjuda stöd till enskilda utsatta
- regelbundet undersöka omfattningen av hedersvåld i Sverige samt utvecklingen av samhällets insatser på området
- samla och sprida kunskap om förebyggande arbete mot hedersvåld liksom långsiktigt stöd baserat på forskning och beprövad erfarenhet
- främja övergripande informationsutbyte mellan nationella myndigheter i frågor om hedersvåld

1.3 Juridiska utgångspunkter och regeringens definition av hedersrelaterat våld och förtryck

Centrets verksamhetsarbete utgår fortsatt ifrån det rättighetsperspektiv som betonas i regeringens uppdrag såväl som i svensk lagstiftning¹¹ och FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna¹². Utgångspunkten är att alla barn, unga och vuxna ska ha samma skydd utifrån lagstiftning samt internationella konventioner enligt nedan.

- FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, antogs 1948 (officiellt allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna)
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, antogs 1979
- Europarådets konventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, antogs 2011 (Istanbulkonventionen)
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU om fastställande om miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/REF, antogs 2012 (EU:s brottsofferdirektiv)

---

¹⁰ A2020/02708/JÄM

¹¹ Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter Svensk författningssamling 2018:2018:1197 - Riksdagen

¹² fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter (regeringen.se)

- Lag (2018;1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen)
- Nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor (2016), började gälla 2017
- Agenda 2030

I regeringens proposition 2019/20:131 betonas att hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem och att dess konsekvenser är oacceptabla. Vidare att det kränker och begränsar främst flickors och unga kvinnors, men även unga mäns och hbtq-personers grundläggande fri- och rättigheter.

Arbetet kommer fortsatt att baseras på regeringens definition av hedersrelaterat våld och förtryck, som uttryckt i regeringens proposition 2019/20:131 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet:

”Med hedersrelaterat våld och förtryck avses att människor, främst flickor och kvinnor men även pojkar och män, begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens kontroll över individen. Hedersrelaterat våld och förtryck är kopplat till hedersnormer som bygger på starka patriarkala eller heteronormativa föreställningar. De patriarkala föreställningarna tar sig uttryck i kontroll av flickor och kvinnor som sträcker sig från begränsningar i vardagen rörande klädsel, umgänge och rörelsefrihet till begränsningar i val av utbildning, arbete, äktenskap och äktenskapsskillnad. I sin mest extrema form kan hedersnormerna leda till allvarlig brottslighet såsom t.ex. hot om våld och våld, inklusive dödligt sådant. För de individer som försöker trotsa kontrollen kan följderna bli allvarliga.

[...] Hbtq-personer är därför också en utsatt grupp i hederssammanhang. Personer med intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för hedersrelaterat våld eller annat förtryck är en annan sårbar målgrupp eftersom dessa ofta står i en särskilt tydlig beroendeställning till gärningsmannen eller gärningsmännen och har andra referensramar. Vidare är förtryck mot personer inom denna kategori särskilt svårupptäckt eftersom förtrycket kan ta sig andra uttryck än det förtryck som utövas i förhållande till personer som inte har en intellektuell funktionsnedsättning”¹³

Hedersrelaterat våld och förtryck kan också ta sig i uttryck i form av barnnåttenskap, tvångsäktenskap och könsstympling av flickor och kvinnor. Som regeringen konstaterar i propositionen har även dessa företeelser sin grund i uppfattningen att familjens rykte och anseende är avhängigt kvinnliga familjemedlemmars kyskhet och oskuld.

1.4 Arbetsprocess inför delredovisning 2021

En delredovisning och plan för uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscenter mot hedersrelaterat våld och förtryck¹⁴ lämnades in till departementet i september 2021. Under arbetets gång bistod samverkanmyndigheterna¹⁵ i planering av kompetenscentrets verksamhet.

¹³ Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet, Prop. 2019/20:131 (riksdagen.se)

¹⁴ Delredovisning_inrattande-av-ett-nationellt-kompetenscentrum.pdf (hedersfortryck.se)

¹⁵ Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Migrationsverket, Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Skolverket och Åklagarmyndigheten

Synpunkter inhämtades från övriga länsstyrelser och andra inskrivna myndigheter¹⁶ i uppdraget. Utöver detta fördes dialog med andra aktörer vars verksamhet bedömts ha särskild relevans för kompetenscentrets uppgifter. Internt genomfördes en SWOT-analys där svagheter, hot, möjligheter och styrkor i Nationella kompetensteamets verksamhet och organisering identifierades vilka beskrivs i delredovisningen. Det som även redovisats för att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum var planering för det fortsatta arbetet, vad som skett inom ramen för uppdraget och vilka delar som ytterligare behöver utredas. Redovisningen omfattar även rollfördelning mellan centret och berörda nationella myndigheter, vilka uppgifter centret bör ha i förhållande till länsstyrelserna samt hur rådgivning och stöd till enskilda ska kunna genomföras med hänsyn till bland annat regler om sekretess och anmälningsskyldighet.

Under arbetsprocessen med planering av att inleda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum gjordes bedömningen att arbetet i flera avseenden givit effekt. Detta genom tätare samverkan med berörda nationella myndigheter vilket bidrog till att frågorna inom hedersrelaterat våld och förtryck fick större genomslag inom myndigheternas ordinarie arbete. Det är något centret kommer att bygga vidare på utifrån ökade förutsättningar för att bedriva ett än mer strategiskt och långsiktigt arbete. Flera uppgifter som i uppdraget pekas ut som tillhörande det blivande kompetenscentret är sådana som Nationella kompetensteamet redan i nuläget utför, i större eller mindre utsträckning¹⁷.

Nationella kompetensteamet beslutade under 2021 att anlita externa konsultföretag i syfte att genomlysna verksamheten samt olika delområden i enlighet med uppdraget. Initialt genomfördes ett antal workshops för inhämtning av information av Nationella kompetensteamets verksamhet och de olika funktionerna. Därefter påbörjades en omfattande insamling av material i form av årsredovisningar, rapporter, interna styrdokument och övriga publikationer. En kartläggning av bland annat litteratur, studier, rapporter, publikationer, myndighetssidor och regeringsbeslut genomfördes. Intervjuer utfördes med flertalet aktörer inom myndigheter, kommuner, länsstyrelser och ideella organisationer. Information från Norge, Storbritannien och Nederländerna sammanställdes i syfte att kartlägga strukturer, uppdrag och arbetssätt hos liknande organisationer avseende stöd till utsatta. Nationella kompetensteamets roll och mandat i förhållande till lagstiftning, andra aktörer samt den utsatta målgruppen undersöktes för att ge en övrigripande bild av hur centret ska förhålla sig vid råd och vägledning till utsatta.

Konsultrapporterna mynnade ut i rekommendationer kring hur genomförandet av regeringsuppdraget kan utvecklas, utformas och verkställas samt vilka utvecklingsområden som finns kopplat till centrets roll och mandat. Utvalda delar av rekommendationerna och vidareutveckling av dessa kommer att presenteras närmare i den här slutredovisningen.

---

¹⁶ Länsstyrelserna, Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Delegationen mot segregation, Jämställdhetsmyndigheten, Barnafriid (Linköpings universitet), Myndigheten för stöd till trossamfund, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Enheten för civilrättsliga och konsulära ärenden (Utrikesdepartementet), Nationellt centrum för kvinnofrid (Uppsala universitet) samt Sveriges kommuner och regioner

¹⁷ Årsrapport - Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck - verksamheten 2021 - Hedersförtryck (hedersfortryck.se)

2 Kompetenscentrets organisering, roll och mandat

- 2.1 En central del av inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck är att finna formerna för hur organisationen ska utformas för att svara upp mot uppdraget på ett ändamålsenligt sätt. Frågorna berör centrets organisatoriska tillhörighet och struktur, roll och ansvarsfördelning inom organisationen samt centrets mandat utifrån sitt uppdrag och i förhållande till samhällets andra aktörer och insatser inom området. Ett antal befintliga verksamhetsområden ska beaktas, såväl som att utrymme ska ges för vidareutveckling av ett antal uppgifter och funktioner inom centret.

I följande kapitel beskrivs det arbete som genomförts under 2021 avseende centrets organisering, roll och mandat.

Länsstyrelsen Östergötland föreslår följande.

- Inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum föranleder uppbyggnad av en ny intern organisations- och verksamhetsstruktur.
- Viss standardisering behöver införas. Detta för att kvalitetssäkra arbetet och säkerställa enhetlighet i den stöd och den rådgivning som ges i exempelvis nationella stödtelefonen för yrkesverksamma.
- Kompetenscentrets roll och mandat behöver tydliggöras i förhållande till andra myndighetsaktörer som arbetar med frågor inom hedersrelaterat våld och förtryck. Detta för att kunna möta de utvecklingsbehov hos verksamheter och yrkesverksamma som möter de utsatta.
- Kompetenscentrets bör ha en tydlig och central roll gentemot myndigheter och andra aktörer.
- Kompetenscentret behöver, utifrån de förväntningar som framkommit i dialog med samverkansaktörer, ha en samordnade roll, synliggöra utvecklingsbehov och bidra till lösningar vad gäller arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.
- Kompetenscentret ska, avseende såväl roll som mandat gentemot andra myndigheter och aktörer, utgå från de regelverk som gäller för olika verksamheter.
- Kompetenscentret ska fortsatt främja samverkan mellan myndigheter och organisationer utifrån länsstyrelseinstruktionen och aktuellt regeringsuppdrag.

2.1.1 Organisering av det interna arbetet

Att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck inom Länsstyrelsen Östergötland föranleder uppbyggnad av en ny större intern organisation och verksamhetsstruktur. Utveckling av kompetenscentrets organisation har pågått sedan 2021. Det nationella kompetenscentrets organisation fastställs av Länsstyrelsen Östergötland och är anpassad för de uppgifter som regeringsuppdraget innebär. Organisation kan komma att anpassas till eventuellt tillkommande uppdrag

2.1.2 Organisering av det externa arbetet

Nationella kompetensteamet har sett över befintlig verksamhet samt i vilken utsträckning den kan utvecklas och vilka begränsningar som föreligger inför inrättandet av ett nationellt kompetenscenter. Uppdraget till konsultföretagen mynnade ut i rapporter där rekommendationer och förslag anges för utveckling av verksamheten. På en detaljerad nivå beskrivs olika aspekter i ett utvecklingsstadium av en verksamhet, exempelvis att införa och utveckla olika standarder. Detta för att kvalitetssäkra arbetet och säkerställa en grad av enhetlighet i det stöd och rådgivning som ges i, till exempel, nationella stödtelefonen. Vidare har en organisationsanalys framtagits och legat till grund för bland annat utveckling av centrets organisering, roll och mandat, i förhållande till andra aktörer.

2.2 Kompetenscentrets roll och mandat

Under 2020 genomförde Myndigheten för vård- och omsorgsanalys en utvärdering, *Strukturer för stöd*¹⁸, av det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. I utvärderingen konstaterades att Nationella kompetensteamets mandat uppfattats som otydligt. Därav är det av vikt att tydliggöra centrets roll och mandat i förhållande till andra myndighetsaktörer som arbetar med frågor inom området.

Rollfördelningen och formerna för samverkan behöver vara tydliga, såväl på den nationella som den lokala och regionala nivån, för att kunna möta utvecklingsbehov hos de verksamheter och yrkesverksamma som möter den utsatta målgruppen. Det kan röra sig om allt ifrån kunskapshöjande åtgärder till utveckling och implementering av arbetssätt och lagstiftning i det förebyggande, stödjande och långsiktiga arbetet.

2.2.1 Centrets samverkande aktörer

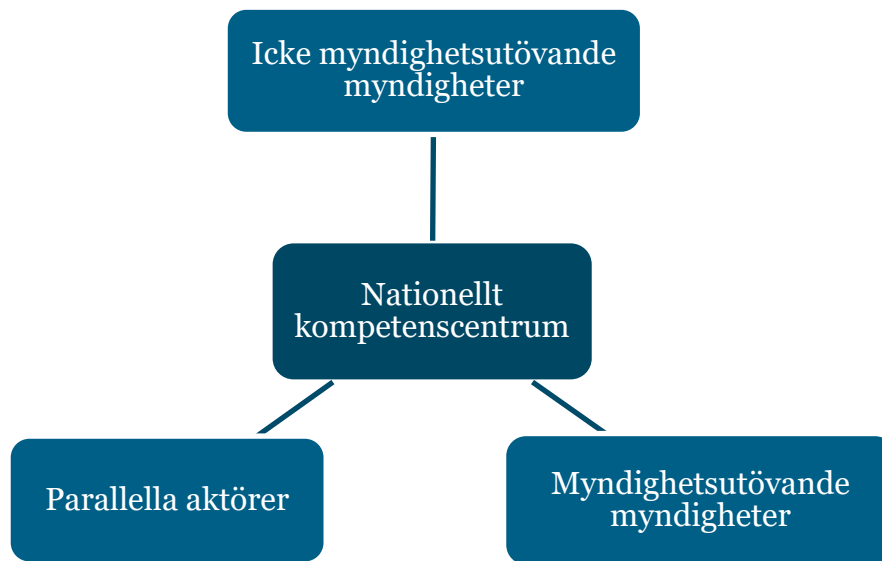
Det finns ett stort antal aktörer, såväl offentliga som ideella, som på ett eller annat sätt bidrar till att utveckla arbetet samt stödja personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Kompetenscentret bör därför ha en tydlig och central roll gentemot andra aktörer. Utifrån den analys av kompetenscentrets organisering som genomförts har tre aktörsgrupper identifierats¹⁹.

---

¹⁸ Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, *Strukturer för stöd*. Utvärdering av det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck, 2020

¹⁹ Figur 1 Aktörssystem

Figur 1. Aktörssystem

Med *parallella aktörer* avses organisationer dit både yrkesverksamma och utsatta kan vända sig. Här inkluderas ideella organisationer, vissa kommunala team, regionala aktörer såsom hälso- och sjukvård och Barnahus. Aktörer som helt eller delvis arbetar med hedersrelaterade frågor och som i sin verksamhet erbjuder utsatta en neutral plats för kontakter med myndigheter och andra aktörer. Centret bör vara den aktör som har en helhetsbild över vilka aktörer som möter de utsatta och hur stödet fungerar för att kunna bidra till utveckling för den utsatta målgruppen. Nationella kompetensteamet har sedan 2018 bildat ett ideellt nätverk som består av organisationer vars verksamhet har kopplingar till arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet med nätverket är att erbjuda ett forum för informations- och erfarenhetsutbyte kring arbetet med att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, barnnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstämpning av flickor och kvinnor. Utifrån de ideella organisationernas roll i arbetet är det angeläget att centret fortsatt ansvarar för nätverket. Även inhämtning av kunskap och erfarenheter till centret avseende olika uppdrag sker genom nätverket. Samverkan med övriga parallella aktörer i systemet sker genom andra nationella, regionala och lokala forum via exempelvis myndighetsnätverket som Nationella kompetensteamet bildade 2011.

Skolverket, Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten, Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Barnombudsmannen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor samt Barnafrid är exempel på *icke myndighetsutövande myndigheter* som centret fortsatt kommer att samverka med och som även ingår i myndighetsnätverket. Centret kommer sannolikt att vara både formell och informell remissinstans för dessa myndigheters produktion av riktlinjer, allmänna råd, föreskrifter, metodstöd och vägledningsmaterial vad gäller information kring hedersrelaterat våld och förtryck.

I kategorin *myndighetsutövande myndigheter* finns exempelvis socialtjänsten, polisväsendet, Åklagarmyndigheten, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Utrikesdepartementet och Försäkringskassan. Relationen till dessa kan röra formell och informell remissinstans för myndigheternas produktion av riktlinjer, allmänna råd, föreskrifter, metodstöd och vägledningsmaterial vad gäller information kring

hedersrelaterat våld och förtryck. Det kan även gälla stöd i enskilda ärenden, generell vägledning eller fördjupad rådgivning.

2.2.2 Centrets roll och mandat gentemot andra myndigheter

I den utvärdering som Myndigheten för vård- och omsorgsanalys genomförde under 2020 av Nationella kompetensteamets arbete framkom att många av de behov som uppmärksammats i tidigare utvärderingar kvarstod. I intervjuerna bekräftar myndigheter och kommuner behovsbilden:

”Det behövs mer långsiktigt arbete, mer förebyggande arbete, bättre struktur och samordning av nationella uppdrag och en tydligare helhetsbild. Det behövs varaktiga strukturer och rutiner i verksamheterna, som kan bidra till att arbetet om hedersrelaterat våld och förtryck blir bestående. Många intervjuade betonar att det finns behov av systematiskt arbete och oberoende uppföljning och utvärdering av insatser på området. I intervjuerna efterfrågas också mer praktiskt stöd i form av till exempel vägledningar med evidensbaserad kunskap för yrkesverksamma”²⁰.

I möte med de samverkansmyndigheter som är särskilt utpekade i uppdraget har dialog förts kring hur myndigheterna ser på sin roll i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt sin samverkan med centret²¹. I korthet framkom att de främsta förväntningarna på centret är att ta en samordnande roll i arbetet samt att synliggöra utvecklingsbehov och bidra till lösningar vad gäller arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inom ramen för de olika myndigheternas ansvarsområden.

Vidare förväntas ett nationellt kompetenscenter mot hedersrelaterat våld och förtryck ha god översikt av den kunskap som finns och det arbete som sker på området. Verksamheten kommer utformas och drivas dels enligt regeringsuppdraget, dels vara efterfrågestyrd och samtidigt medvetet uppmärksamma relevanta aktörer på området utifrån den kompetens som centret kommer att besitta. Avseende både roll och mandatfrågan gentemot andra myndigheter och aktörer finns juridiska aspekter förhålla sig till.

2.2.2.1 Juridiska aspekter på centrets mandat

Enligt uppdragsbeskrivningen ska centret samverka med berörda myndigheter och kommuner utan att ta över det ansvar som vilar på andra aktörer. Centret ska utgå från de regelverk som gäller för olika verksamheter och kunskapsstöd från ansvariga nationella sektorsmyndigheter så att informationen till yrkesverksamma blir korrekt, sammanhållen, av god kvalitet och användarvänlig. Centret kommer vara en del av Länsstyrelsen Östergötlands verksamhet som är en statlig förvaltningsmyndighet som lyder under regeringen enligt 12 kap. 1 § regeringsformen (1974:152).

Utgångspunkt och avgränsning för centret utgörs av aktuellt regeringsuppdrag och följande författningar.

I 5 § förvaltningslagen (2017:900) anges övergripande ramar för myndigheters arbete med hänvisning till legalitet, objektivitet och proportionalitet. I 5 § 1 stycket

---

²⁰ A2020/02708/JÅM

²¹ Delredovisning_inrättande-av-ett-nationellt-kompetenscentrum.pdf (hedersfortryck.se)

tydliggörs att det måste finnas någon form av förankring i en norm för all typ av verksamhet som en myndighet bedriver (legalitetsprincipen). Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser (2 § p 2 länsstyrelseinstruktionen).

En sammantagen slutsats utifrån genomförd inventering av relevant lagstiftning är att centret lyder under länsstyrelseinstruktionen och har ett explicit uppdrag att främja samverkan mellan myndigheter och organisationer vilket förstärks i det aktuella regeringsuppdraget. Centret har inte något formellt mandat att styra över eller påverka andra organisationer och myndigheter.

2.2.3 Förslag på centrets roll och mandat i förhållande till samtliga aktörsgrupper

Det nationella kompetenscentret har formellt inget överordnat mandat gentemot andra myndigheter och aktörer och behöver därför inta sin roll i egenskap av ett nationellt kunskapscenter. Härmed avses ett center som bistår med kvalitetssäkrat stöd, rådgivning och utbildning inom hedersrelaterat våld och förtryck genom följande.

2.2.3.1 Kunskaps- och omvärldsbevakning

- Centret kan utforma sin roll och därmed bli en viktig instans att vända sig till genom att tillgängliggöra forskning, praxis, metoder och sammanställningar. Vidare ska centret vara den instans som tillhandahåller nationell och sammanställd statistik och annan aggregerad information kring hedersrelaterat våld och förtryck. Centret ska vara den aktör som samordnar vilka metoder och insatser som enligt evidens och beprövad erfarenhet visat sig vara mest framgångsrika i frågor kring hedersrelaterat våld och förtryck.

2.2.3.2 Kvalitetssäkring

- Det stöd och material som centret tillhandahåller ska hålla hög kvalitet. Rutiner för kvalitetssäkring är väsentliga eftersom en enskild kvalitetsbrist kan skada legitimiteten med långvarig effekt som följd.

2.2.3.3 Systemkunskap

- Centret ska bygga kunskap om och informera samhällets aktörer kring frågor om hedersrelaterat våld och förtryck (sektorsövergripande) för att bli en viktig aktör att kunna vända sig till. Det gäller både myndigheter och andra offentliga inrättningar samt privata och ideella organisationer. Utgångspunkten för detta arbete bör vara det bästa för den utsatte utifrån rådande lagstiftning samt utifrån den kunskap som finns hos andra nationella sektorsmyndigheter, med hänsyn tagen till de regelverk som gäller för respektive verksamhet.

2.2.3.4 Kunskap om juridik kring hedersrelaterat våld och förtryck

- Centret ska vara den aktör som har kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck i förhållande till den lagstiftning som gäller inom området. Detta kan ge legitimitet men även ett utökat förtroende för att stödja andra aktörer.

3 Det nationella kompetenscentrets uppgifter

Av uppdraget att inrätta ett nationellt kompetenscentrum framgår sju uppgifter, som samtliga ska tillhöra centrets verksamhet. Dessa berör ett brett spann, från direkta insatser gentemot målgrupper såsom utsatta och yrkesverksamma som stödjer utsatta, till att vara en samordnande och sammanhållande funktion avseende kunskapsutveckling och kvalitetssäkring av metoder.

I kommande kapitel presenteras respektive uppgift som ska åligga kompetenscentret samt det arbete som genomförts under 2021 inför att centret inrättas. Ett antal metoder och arbetssätt har utvecklats inom Nationella kompetensteamet, medan ett antal områden ska utvecklas vidare inom ramen för centrets verksamhet.

3.1 *”Ge råd och vägledning på generell nivå ge råd och vägledning på generell nivå till vuxna, unga och barn som själva är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersvåld samt deras anhöriga”²²*

Länsstyrelsen Östergötland föreslår följande.

- Att en stödlinje till utsatta och deras anhöriga initialt överläts till extern aktör.

3.1.1 Behov av stöd till utsatta och deras anhöriga

I regeringsuppdraget²³ beskrivs ett utökat uppdrag och ansvar för att råd och vägledning ges till utsatta vuxna, unga och barn och deras anhöriga. Uppdraget att anordna en stödlinje till utsatta och deras anhöriga på generell nivå innefattar inte ett operativt stöd. Nationella kompetensteamet har gjort avgränsningen att i anhöriga innefattas inte förövare, om de inte själva är att betrakta som offer. Vid utformandet av stödet är det av vikt att ha i åtanke att en avsevärd del av målgruppen utgörs av barn och att stödet därför behöver anpassas därefter.

Det övergripande syftet med att ge stöd till utsatta på nationell nivå är att förbättra förmedlingen av stödinsatser till vuxna, unga och barn som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Genom detta kan kunskapen om målgruppen öka för att vidareutvecklas och anpassas efter de utsattas behov.

Nationella kompetensteamet har identifierat tre huvudsyften för nationellt stöd:

- (1) stödja målgruppen.
- (2) bygga förtroende hos målgruppen, samt
- (3) inhämta kunskap om målgruppen.

Inom ramen för denna del av uppdraget har Nationella kompetensteamet utforskat frågan om hur råd och vägledning på generell nivå kan ges till utsatta och deras anhöriga. Detta har skett genom samverkansmöten med de samverkansmyndigheter som finns inskrivna i uppdraget samt via intervjuer med ett antal andra aktörer som kommer i kontakt med utsatta och deras anhöriga i frågor rörande hedersrelaterat våld och förtryck. Härutöver har konsultföretagen bistått med underlag kring:

- vilken typ av vägledning som ska erbjudas och hur långtgående stödet kan vara, utifrån det behov målgruppen har,
- vilka rättsliga ramar det finns att förhålla sig till,

---

²² A2020/02708/JÅM

²³ A2020/02708/JÅM

- förslag kring målgruppens behov, struktur och systematik för rådgivning och vägledning, samt
- hur uppföljning och utvärdering kan ske på ett ändamålsenligt sätt.

Det är nödvändigt att de personer som arbetar med stöd till utsatta och deras anhöriga har god kunskap inom området och kompetens samt förståelse för ett sådant uppdrag i dess helhet. Det är även av vikt att den information och kunskap som förmedlas är korrekt, relevant och kvalitetssäkrad. För att säkerställa att detta uppnås behöver metoder utvecklas.

3.1.2 Motivering till att inrätta en stödlinje

Den målgruppsanalys som genomfördes av konsultföretagen visar att målgruppen utsatta och deras anhöriga främst har behov av en stödlinje där den hjälpsökande kan få en kontinuerlig och personlig kontakt. Med anledning av att ärendena ofta är komplexa, med omfattande nätverk av familje- och släktmedlemmar som kan utgöra ett hot för den utsatte, förekommer ett behov av att inte behöva upprepa sitt ärende och på nytt förklara familjebilden. Det behövs även rådgivning och navigering till andra myndighetskontakter, liksom allmän information och rådgivning i fråga om utsattas rättigheter.

Förmågan att bemöta personer som tillhör särskilt utsatta grupper, såsom hbtq-personer samt personer med intellektuell funktionsnedsättning, är av vikt. Dessa utgör särskilt sårbara grupper när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck och kan ha stort behov av stöd som är tillgängligt under en längre tid.

Det finns flera olika aktörer, både offentliga och ideella, på nationell, regional och lokal nivå som stöttar målgruppen med insatser. För en del individer är det inte tillräckligt med förmedling av kontakter utan behov kan även finnas av att ge den utsatte praktiskt stöd i kontakten med andra myndigheter samt uppföljning i ett ärende. Det skulle dock kräva sekretessbrytande rutiner vilket är möjligt för centret att genomföra i teorin men i princip omöjligt i praktiken, särskilt då det gäller barn vars vårdnadshavare även är förövare. Här kan ideella aktörer och regionala resurscentra fylla en viktig funktion genom att den utsatte kan hänvisas till dem. För att en sådan slussningsfunktion ska fungera är det centralt att centret bygger vidare på befintliga strukturer och nätverk. Detta då det är svårt att i praktiken ha detaljerad kunskap om och ett utvecklat samarbete med den stora mängd aktörer som arbetar med målgruppen.

Nationella kompetensteamet har identifierat tre huvudkategorier av ärenden som kan förväntas inkomma till en stödlinje för utsatta.

1) Lotsfunktion och informerande samtal

Individer som önskar information om sina rättigheter, vilket stöd som finns att få av myndigheter och andra aktörer i samhället med mera.

2) Stödjande samtal

Individer som inte vågar ta kontakt med socialtjänsten eller andra myndigheter och därför söker stöd via en stödlinje.

3) Hjälptillgång till individer som fallit mellan stolarna hos andra myndigheter

Utsatta eller anhöriga som redan har haft kontakt med socialtjänst eller annan aktör men som inte upplever sig ha blivit hörsammade eller fått adekvat stöd och därför kontaktar en stödlinje för att komma vidare i sitt hjälpsökande.

Trots att målgruppen kan få stöd på olika samhälleliga nivåer finns ett behov av nationellt stöd, främst i form av en stömlinje. Nationella kompetensteamet ser även nyttan av att det finns *en* ingång för de utsatta till samhällets möjliga stödfunktioner. Nedan följer en bedömning för vilka möjligheter och begränsningar som finns för att genomföra del av uppdraget, med hänsyn till lagstiftning och andra relevanta förutsättningar.

3.1.3 Nationella kompetensteamets bedömning

Om stömlinjen inrättas vid centret har ett antal begränsningar identifierats kopplade till rådande lagstiftning och brist på tekniska lösningar. Som exempel kan en alltför omfattande informationsinhämtning om en utsatt leda till att denne upphör att vara anonym. Detta leder i sin tur till frågor om anmälningsskyldighet till socialtjänst och polis i de ärenden där den utsatte är omyndig.

Ytterligare begränsningar som har identifierats rör frågan om dokumentation av de ärenden som inkommer till stömlinjen. Det kan konstateras att stömlinjen inte inbegriper myndighetsutövning vilket innebär att samtal som inkommer till stömlinjen inte anses utgöra ärenden i förvaltningslagens mening. Detta medför att det inte finns någon dokumentationsskyldighet för de samtal som inkommer till stömlinjen. Om samtal ändå dokumenteras blir det en allmän handling som måste sekretessprövas i varje enskilt fall.

Nationella kompetensteamet handhar i dagsläget en stödtelefon för yrkesverksamma. Om en stömlinje för utsatta skulle hanteras på liknande sätt innebär det att inga skriftliga ärendehandlingar upprättas och att sakuppgifter inte sparas, utan endast vissa avidentifierade uppgifter för statistiska ändamål. Det leder i sin tur till att den som ringer till stömlinjen behöver återupprepa sin berättelse vid varje samtal.

Om stömlinjen hanteras av en extern aktör, som inte är en myndighet, finns andra möjligheter att dokumentera sakuppgifter utan att handlingar kan begäras ut av utomstående. Det förenklar för den utsatte eller anhöriga som ringer till stömlinjen, exempelvis genom att individen inte behöver återupprepa sin berättelse.

Andra beaktanden vid utveckling av en nationell stömlinje till vuxna, unga och barn som själva är utsatta eller risker att utsättas för hedersvåld samt deras anhöriga är följande:

- Anmälningsskyldighet
- Polisanmälan
- Offentlighet och sekretess
- Dataskyddsförordningen/GDPR
- Hälso- och sjukvårdslagstiftningen

En mer detaljerad beskrivning av lagstiftningen i förhållande till inrättandet av en nationell stömlinje till vuxna, unga och barn som själva är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersvåld samt deras anhöriga finns i den delredovisning²⁴ som inlämnades till departementet i mars 2022.

---

²⁴ Delredovisning_inrattande-av-ett-nationellt-kompetenscentrum.pdf (hedersfortryck.se)

3.1.4 Genomförande av förslag

Att utforma en nationell stömlinje som ska bidra till att stötta utsatta och deras anhöriga kräver omfattande resurser samt tekniska lösningar. Uppdraget att inrätta en stömlinje för att ge råd och vägledning till utsatta och deras anhöriga på generell nivå innefattar inte att ge operativt stöd till målgruppen. Likväl finns det ett behov av operativt stöd för målgruppen. Det innebär att om stömlinjen kan handhas på ett sätt som förenklar och tillgängliggör även operativt stöd är det en fördel, vilket fyller ytterligare ett behov hos målgruppen. Operativt arbete i enskilda ärenden är inte i linje med det strategiska, övergripande ansvar som centret har tilldelats. Om centret skulle arbeta operativt i ärenden finns det risk för att arbetet tangerar andra myndigheters verksamhetsområden.

Om stömlinjen överläts till extern aktör, som inte är en myndighet, innebär det att reglerna om allmänna handlingar i tryckfrihetsförordningen inte är tillämpliga. En extern aktör har således andra möjligheter att föra anteckningar och dokumentera sakuppgifter än en myndighet har. En extern aktör skulle därmed, med rätt förutsättningar i övrigt, kunna tillgodose målgruppens behov av en kontinuerlig och personlig kontakt.

Vid överlåtelse av stömlinjen till en extern aktör föreslås att ett samverkansavtal upprättas mellan centret och den externa aktören i syfte att säkerställa kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Det är av vikt att kontinuerlig kompetensöverföring sker mellan centret och den externa aktören som båda parter kan använda i sitt strategiska arbete.

Utifrån det strategiska uppdrag som centret kommer att ha, målgruppens behov samt med beaktande av de juridiska förutsättningarna för en sådan stömlinje, bedömer Nationella kompetensteamet att stömlinjen till utsatta och deras anhöriga kan utformas på ett mer ändamålsenligt sätt om den tillhandahålls genom en extern aktör.

3.2 ”Stödja kommuners, regioners och statliga myndigheters samordning av insatser till utsatta”²⁵

Länsstyrelsen Östergötland föreslår följande.

- Att en vidareutveckling av centret sker genom att i högre utsträckning initiera samordning av olika myndigheters och länsstyrelser externa kommunikation och spridning av insatser till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor.

3.2.1 Utsattas behov i fokus

Nationella kompetensteamets arbete har varit inriktat på barn och ungas utsatthet samt deras rätt till samhällets stöd och skydd. Därmed har stödet direkt varit riktat till yrkesverksamma som möter barn och unga som är utsatta eller som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Utgångspunkt för arbetet är fortsatt att ett starkt barnrättsperspektiv ska genomsyra verksamheten. Centret kommer i större utsträckning även omfatta stöd till vuxna som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.

Nationella kompetensteamet har dels via länsstyrelserna, dels i samverkan med andra myndigheter nått ut till kommuner och regioner avseende insatser till utsatta, genom bland annat spridning av kampanjer och informationsmaterial. Genom att fortsatt stödja samordning av insatser till utsatta säkerställs i högre grad, enhetlighet och samsyn avseende information och kunskap på området. Samordning av stöd till den utsatta målgruppen ska ske i samverkan med andra aktörer, på olika nivåer, och föregås av att centret bland annat löpande identifierar utsattas behov av stöd. En strävan är att arbeta kunskapsbaserat med stöd i evidensbaserad praktik av den utsatta målgruppen. Den nationella stödtelefonen för yrkesverksamma är en viktig informationskälla för att identifiera och analysera de utsattas behov av stöd.

Nationella kompetensteamet har erfarenhet av att samordna och sprida nationella kampanjer till den utsatta målgruppen, både i egen regi och i samverkan med andra myndigheter. Centret kommer främst utgå från framarbetade strategier, existerande strukturer samt samordningsfunktioner. Arbetet kommer vidareutvecklas genom att centret i samverkan med andra aktörer bygger hållbara strukturer för samordning av stöd till utsatta samt identifierar möjligheter och utmaningar i samordningsprocessen. Samordning av insatser ska bedrivas än mer systematiskt i syfte att uppnå enhetlighet i insatsernas utformning samt förmedlingen av kunskap. Hänsyn ska tas till kommunala och regionala behov och förutsättningar.

---

²⁵ A2020/02708/JÅM

3.2.1.1 Samordning av insatser på nationell nivå till utsatta

Samverkan på nationell nivå är och har varit en central del i Nationella kompetensteamets verksamhet. Nationella kompetensteamet ingår i flera olika samverkansplattformar som skapar möjligheter för kunskapsutbyte och dialog. Det är fortsatt av vikt att ta tillvara befintliga samverkansstrukturer, samtidigt som dessa kan rendera nya och utökade samverkansformer.

För att främja samordning av insatser till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck förutsätts att centret alltså skrivs in som samverkansaktör i länsstyrelsernas och myndigheternas uppdrag. Länsstyrelser verkar för att nationella mål får genomslag i länen, samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelserna, tillsammans med ansvariga myndigheter i egenskap av huvudmän för yrkesverksamma, bildar tillsammans en kanal ut till kommuner och regioner. Centret kommer via dessa kanaler ha större möjligheter att identifiera utsattas behov av insatser. Stödet till de utsatta kommer härigenom att vara än mer sammanhållet och enhetligt. Länsstyrelsernas nätverk för mäns våld mot kvinnor är ytterligare ett nätverk och en viktig kanal för att nå ut till kommuner och regioner. Nätverket hanterar även hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Länsstyrelserna utgör en viktig länk mellan centret samt den regionala och lokala nivån då länsstyrelserna i sitt regionala arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck ska samverka med centret. Nationella kompetensteamet finns representerat i samordningsgruppen för länsstyrelsenätverket samt kompetensstödsuppdraget²⁶. Under 2021 har Nationella kompetensteamet prioriterat länsövergripande utbildningsinsatser i syfte att nå ut till fler kommuner samt uppnå ett hållbart och långsiktigt resultat. Utbildningsinsatserna kommer fortsatt att utvecklas systematiskt, strategiskt och långsiktigt. Syftet är bland annat att verka för att synliggöra, uppmärksamma och beakta behovet hos den utsatta målgruppen samt betona vikten av samverkan och samordning av insatser för utsatta.

3.2.2 Vidareutveckling

Samverkan med andra myndigheter inbegriper respektive myndighets regeringsuppdrag såväl som arbete med insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck. Detta har genomförts i olika omfattning genom Nationella kompetensteamets väletablerade forum, *Myndighetsnätverket*²⁷ som i dagsläget består av representanter för 28 regionala och framför allt nationella myndigheter. Myndighetsnätverket möjliggör för deltagarna att hålla sig uppdaterade på området samt vilka uppdrag och projekt som är relevanta inom andra myndigheter. Utveckling av myndighetsnätverket pågår, särskilt avseende, ökad samverkan i uppdrag samt gemensamma insatser på området.

---

²⁶ Regeringsbeslut 2020-03-12, S2020/01591/SOF (delvis)

²⁷ Sveriges kommuner och regioner, Jämställdhetsmyndigheten, Barnombudsmannen, Brottsoffermyndigheten, Statens institutionsstyrelse, Länsstyrelsen Stockholm, Skolverket, Center mot våldsbejakande extremism, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för stöd till trossamfund, Polisen, Skatteverket, Skolinspektionen, Socialstyrelsen, Utrikesdepartementet, Folkhälsomyndigheten, Åklagarmyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Försäkringskassan, Kriminalvården, Barnafriad (Linköpings universitet), Nationellt centrum för kvinnofrid (Uppsala universitet), Kronofogden, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Myndigheten för psykologiskt försvar.

Centret kommer i högre utsträckning än tidigare initiera samordning av olika myndigheters och länsstyrelser externa kommunikation och spridning av insatser till utsatta.

Med hänvisning till uppdraget ska *”centret samverka med berörda myndigheter och kommuner utan att ta över det ansvar som ligger på andra aktörer”*. Det huvudsakliga syftet med att samordna insatser för utsatta, förutom att det ska gynna den utsatta målgruppen, är att insatserna förmedlar en nationell samsyn.

3.3 ”Ge råd och förmedla kunskap om hedersvåld till yrkesverksamma”²⁸

Länsstyrelsen Östergötland föreslår följande.

- Att utvecklingen av regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra i landet fortsättningsvis ska stödjas av centret och vara en del i det lokala stödet. Detta innefattar bland annat utbildningar, metod- och kunskapsstöd samt direkt rådgivning till yrkesverksamma inom socialtjänst, polis, skola, hälso- och sjukvård med flera.
- Att fortsatt vidareutveckling av myndighetsgemensamma vägledningsarbetet sker löpande i syfte att belysa hela samverkanskedjan mellan berörda myndigheter avseende såväl den förebyggande som den transnationella dimensionen.
- Att fortsatt samverkan sker mellan centret, ansvariga myndigheter och andra relevanta aktörer kring skriftligt stöd för att ge en så ändamålsenlig och samstämmig vägledning som möjligt.
- Att centret ska arbeta vidare med de fyra typer av uppföljning som har identifierats kopplat till stödtelefon till yrkesverksamma; grunddata om kontakten, grunddata om ärendet, direkt uppföljning vid samtal och kvalitativ uppföljning av effekter i enskilda fall.

3.3.1 Bakgrund och stöd till yrkesverksamma

Nationella kompetensteamet har under många år haft stödet till yrkesverksamma som en av sina huvuduppgifter och det befintliga arbetet kommer att fortsätta inom centret. Utöver yrkesanpassade utbildningsinsatser och kunskapsstöd i form av eget framtaget material sker stödet till yrkesverksamma även genom den nationella stödtelefonen. Till stödtelefonen kan yrkesverksamma som behöver råd och konsultation i situationer där barn och vuxna är eller riskerar att bli utsatta för hedersrelaterat förtryck, våld, barnnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning, vända sig. Syftet med stödtelefonen är att stötta aktuella aktörer så att utsatta barn och vuxna ska få det stöd och skydd som de har behov av och rätt till.

Utveckling och revidering av kunskapsstöd och vägledningar riktade till olika yrkesgrupper och verksamheter sker i huvudsak hos respektive sektorsmyndighet. Detta sker såväl i form av separat material som genom att utsattheten beaktas inom ramen för sådant material som rör exempelvis barns rättigheter eller våld ur ett bredare perspektiv. En fortsatt samverkan behöver ske mellan centret, ansvariga myndigheter och andra relevanta aktörer kring skriftligt stöd till yrkesverksamma för att ge en så ändamålsenlig och samstämmig vägledning som möjligt. Härmed kommer centret fortsatt att bidra i framtagandet av nationella sektorsmyndigheters kunskapsstöd. Samverkan med i synnerhet nationella sektorsmyndigheter, även vad gäller spridning av kunskapsstöd, kommer att utgöra en viktig del i det blivande kompetenscentrets verksamhet.

---

²⁸ A2020/02708/JÄM

Sedan 2018 ansvarar Nationella kompetensteamet för att stödja utveckling av regionala kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra mot hedersrelaterat våld och förtryck. Satsningen innefattar att skapa goda förutsättningar på regional nivå för att några av de mest utsatta grupperna i samhället ska få tillgång till specialiserat och anpassat stöd av god kvalitet. För att säkerställa detta är det av vikt att yrkesverksamma får tillgång till det kunskapsstöd som resurscentra kan bistå med i syfte att stärkas i sitt arbete med de utsatta. Utvecklingen av regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra i landet ska fortsättningsvis stödjas av centret och vara en del i det lokala stödet, liksom utbildningar och direkt rådgivning till yrkesverksamma inom socialtjänst, polis, skola, hälso- och sjukvård med flera.

3.3.2 Myndighetsgemensam vägledning

Av uppdraget att inrätta ett kompetenscentrum framgår att centret har en viktig roll vid andra myndigheters framtagande av kunskapsstöd riktat till olika verksamheter och yrkesgrupper. Ett omfattande arbete pågår sedan 2021 inom ramen för kompetensteamets verksamhet. I slutet av december 2020 fick Nationella kompetensteamet *Myndighetsgemensamt uppdrag om information och vägledning i arbetet mot hedersrelaterad brottslighet*²⁹. Nationella kompetensteamet har samordnat de gemensamma myndighetsinsatser som beskrivs i uppdraget för att främja tillämpningen av de bestämmelser mot hedersrelaterad brottslighet som trädde i kraft den 1 juli 2020. En myndighetsgemensam vägledning har tagits fram för personal inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, skolväsende och polis för att förhindra och förebygga att barn lämnar landet för att giftas bort, könsstympas eller utsätts för olika former av hedersrelaterat våld eller tvång. I uppdraget ingår även att sprida information om bestämmelserna och det rättsliga skyddet mot hedersrelaterad brottslighet. Uppdraget har genomförts i samverkan med ett antal utpekade myndigheter³⁰. Syftet med vägledningen är att belysa hela samverkanskedjan mellan berörda myndigheter avseende både den förebyggande och den transnationella dimensionen. Den myndighetsgemensamma vägledningen samt informationssatsningen kommer att lanseras vid en konferens den 2 juni 2022.

Att kunskapen ska bli så yrkesanpassad och praktiskt tillämplig som möjligt är en målsättning både vad gäller Nationella kompetensteamet och det blivande kompetenscentret, avseende arbetet med kvalitetssäkrat kunskapsstöd. Detta innefattar även material som tas fram i samverkan med andra myndigheter.

3.3.3 Utveckling av stödtelefonen till yrkesverksamma

För att ytterligare systematisera och vidareutveckla det stöd som erbjuds i den nationella stödtelefonen har Nationella kompetensteamet undersökt möjligheten till uppföljning och utvärdering av verksamheten. Vidareutveckling av den nationella stödtelefonen ska delvis utgå ifrån de behov som framkommer i samtal från

---

²⁹ A2020/02649/JÄM

³⁰ Socialstyrelsen, Brottsoffermyndigheten, Linköpings universitet (Barnafrid), Skolverket, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten samt Enheten för konsulära och civilrättsliga frågor vid Utrikesdepartementet (UD KC). Kunskap och erfarenheter har inhämtats från Inspektionen för vård och omsorg, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket, Myndigheten för stöd till trossamfund, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Sveriges kommuner och regioner (SKR) samt civilsamhällesorganisationer.

yrkesverksamma. I konsultföretagets kartläggning identifierades fyra komponenter för metodutveckling:

- kontinuerlig uppföljning, vilken kan ske genom att samla väsentliga data och information för att i efterhand analysera och utveckla arbetssätt alternativt uppföljningsinsatser som begränsas i tid likt tvåveckorsmätning,
- utifrån erfarenheter ompröva standards utifrån avvikelser,
- kollegiala ärendeanalyser, samt
- handledning, av extern part för att diskutera och utveckla den individuella förmågan att hantera svåra ärenden.

Mot bakgrund av denna kartläggning kommer de identifierade områdena att bearbetas löpande inom centret. De mest centrala kvalitetsaspekterna i stödfunktionen är kompetens, bemötande, tillgänglighet samt förmåga att analysera och definiera problematiken i ett enskilt ärende. Centret ska därför erbjuda rådgivning i pågående ärenden och möjlighet till handledning för yrkesverksamma i ärenden av mer komplicerad karaktär.

Det är av vikt att centret har adekvata och ändamålsenliga tekniska lösningar som möter identifierade behov. En inventering har genomförts rörande centrets behov av IT-stöd vilket resulterade i att inget sådant system finns tillgängligt. Ett antal önskvärda funktioner för ett verksamhetssystem har dock identifierats. Några exempel är standardiserade frågor som möjliggör aggregering av statistik samt koppling mellan stödkanaler, tidbokning och dokumentationssystem. Centret ska genom den initierade inventeringen av tekniska behov upphandla eller utveckla de tekniska lösningar som krävs för att möta verksamhetens behov. Det är av vikt att de tekniska lösningarna möter lagkraven, såsom sekretess och dataskydd, och samtidigt möjliggör uppföljning i syfte att vidareutveckla verksamheten.

För att kvalitetssäkra processer och skapa ett organisatoriskt lärande bör mallar tas fram avseende följande.

- Vilken information som ska ges till den yrkesverksamma vid en kontakt.
- Vilken fakta som bör inhämtas vid en kontakt med den yrkesverksamma.
- Standardiserad längd för ett samtal.

Centret kommer fortsatt att utveckla stödet till yrkesverksamma genom bland annat följande.

- Utifrån behov upphandla eller utveckla IT-stöd för att kunna stödja yrkesverksamma på ett kvalitetssäkrat och korrekt sätt, samt möjliggöra uppföljning av verksamheten.
- Utveckla systematisk uppföljning av statistik samt nyttja den kvalitativa uppföljning som är begränsad till enskilda fall. Den sistnämnda kan ge insikt kring händelseförloppet i ett specifikt ärende men även insikter kring organisation, samverkan, resurser m.m.
- Arbeta vidare med de fyra typer av uppföljning som har identifierats; grunddata om kontakten, grunddata om ärendet, direkt uppföljning vid samtal och kvalitativ uppföljning av effekter i enskilda fall.

3.4 ***”Stödja kommuner och regioner i deras arbete att kartlägga förekomst av hedersvåld, planera verksamhet samt att införa, följa upp och utvärdera kvalitetssäkrade arbetssätt och metoder för att förebygga hedersvåld och erbjuda stöd till enskilda utsatta”***³¹

Länsstyrelsen Östergötland föreslår följande.

- Att arbetet med systematisk uppföljning framgent sker i samverkan med nationella myndigheter.
- Att utvecklingen av arbetet med systematisk uppföljning framgent ska ske i samverkan med nationella myndigheter. Systematisk uppföljning på nationell nivå kan förse det nationella kompetenscentret med en ökad evidensbaserad kunskap samt ge insikter i vilka effekter olika insatser kan ha för den utsatta målgruppen. Detta för att stödet till kommuner och regioner, i linje med utvecklingen av arbetet på lokal nivå, ska generera en utveckling av adekvata insatser utifrån målgruppens behov.

3.4.1 Bakgrund

Utifrån dialog mellan Nationella kompetensteamet och samverkansmyndigheterna framkommer att arbetet med systematisk uppföljning varierar och att såväl behov av som möjligheter till vidareutveckling finns inom området. Nationella kompetensteamet vill fortsatt understryka betydelsen av att resurser tillförs på lokal nivå för att arbetet med uppföljning och utveckling av insatser ska få önskat genomslag i stödet till den utsatta målgruppen. Ansatsen avseende denna del i uppdraget utgår ifrån Socialstyrelsens beskrivning av systematisk uppföljning.

”Systematisk uppföljning handlar om att dokumentera arbetet med enskilda klienter för att följa upp hur det går för dessa klienter och om att sammanställa denna information i syfte att utveckla och förbättra verksamheten. Systematisk uppföljning möjliggör utveckling på individnivå, verksamhetsnivå och nationell nivå. Uppföljning kan även ses som kvalitetssäkring av verksamheten samt främjande för ett enhetligt tillvägagångssätt. Systematisk uppföljning kan besvara vilka problem verksamhetens klienter har, vilka insatser som beviljas, huruvida insatserna leder till förändring för klienterna och om verksamheten når de mål som satts upp tillsammans med klienterna. Det ger en möjlighet att utvärdera vad klienter och anhöriga tycker om beslutade insatser samt huruvida de insatser som erbjuds svarar på de behov som klienterna har. Systematisk uppföljning kan även kartlägga verksamhetens målgrupp och omfattningen av utsattheten i samhället”.

”Uppföljning säkerställer att den tänkta verksamheten överensstämmer med den verkliga. Data från systematisk uppföljning kan aggregeras på nationell nivå och

---

³¹ A2020/02708/JÅM

samlas i register. Aggregerad data gör det möjligt att tyda trender och utveckling över tid vilket kan ligga till grund för forskning och verksamhetsutveckling”³².

3.4.1.1 Kommuners och regioners arbete

De mest centrala aktörerna inom arbetet med systematisk uppföljning för socialtjänsten bedöms vara Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och Regioner. Centrets möjligheter att påverka utbudet av evidensbaserad praktik, lagstiftning inom området samt utvecklingen av verksamhetssystem ökar genom samverkan med relevanta aktörer.

Vid en inventering som Nationella kompetensteamet genomförde under 2020³³ med samtliga länsstyrelser kring arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck framkom att landets kommuner endast i liten utsträckning arbetar med att systematiskt följa upp sin verksamhet. Den begränsade omfattningen av systematisk uppföljning av ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck uppgavs vara resursbrist i kommunerna och att olika system används, vilket förvärrar aggregerad uppföljning av ärenden. Samtidigt uppger i princip samtliga informanter att systematisk uppföljning och utvärdering är nödvändig för att möta målgruppens behov av insatser och tillgänglighet. Systematisk uppföljning skulle även bidra till att öka kunskapen om vilka insatser, i form av metoder och arbetsätt, som är nödvändiga och har effekt för den aktuella målgruppen och dess behov.

Även om kommunerna skulle ha tillgång till verksamhetssystem där det finns ett ändamålsenligt sätt att fånga upp individer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, krävs att den yrkesverksamma har förkunskap och adekvata verktyg för att identifiera problematiken. Avsaknad av sådana verktyg kan leda till en underrepresentation i statistiken av ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck. Ytterligare en begränsning för systematisk uppföljning på såväl lokal och regional som nationell nivå utgörs av att utformningen av befintliga verksamhetssystem inte möjliggör uppföljning av kvalitetssäkrade arbetsätt och metoder. Nationella kompetensteamet har genom en inventering således identifierat vilka utmaningar och möjligheter som behöver omhändertas samt vidareutvecklas i den systematiska uppföljningen för att stödja kommuner och regioner i deras arbete.

Det förekommer arbete inom olika samverkanskonstellationer för att främja systematisk uppföljning inom kommunernas verksamheter. Arbetet kan bidra till verksamhetsutveckling och en bättre förståelse för målgruppen genom att effekterna av olika insatser analyseras.

Mot bakgrund av detta bedömer Nationella kompetensteamet att utvecklingen av arbetet med systematisk uppföljning framgent behöver ske i samverkan med nationella myndigheter. Detta för att stödet till kommuner och regioner, i linje med utvecklingen av arbetet på lokal nivå, ska generera en utveckling av adekvata insatser utifrån målgruppens behov.

3.4.1.2 Möjligheter och utmaningar med systematiskt arbete

Genom systematisk uppföljning kan identifieras vilka insatser som är nödvändiga för att verksamheter som möter målgruppen ska nå uppsatta mål och därmed systematisera metoder för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. Det kan

---

³² Socialstyrelsen (2016). Systematisk uppföljning: beskrivning och exempel.

³³ Arsrapport-2020_NKT.pdf (hedersfortryck.se)

även möjliggöra uppföljning och kartläggning av den utsatta målgruppen och omfattningen av utsattheten i samhället. En förutsättning för en sådan process är att data inom verksamheten kan aggregeras på nationell nivå och samlas över tid i register³⁴.

Vidare förekommer begränsningar utifrån gällande lagstiftning som påverkar socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens möjligheter till systematisk uppföljning. Ett exempel är att det inte är möjligt för socialtjänsten att enligt lag kunna lagra individdata i register, vilket är en förutsättning för uppföljning på nationell nivå. Det finns både hälsodataregister och socialtjänstregister, skillnaden är dock att hälsodataregistret bygger på personnummerbaserad statistik och socialtjänstens register utgår ifrån mängdbaserad data. Det innebär att kommunernas lokala sammanställningar grundas på personuppgifter, däremot ingår inte personidentifikationer i de nationella sammanställningarna³⁵.

Systematisk uppföljning på nationell nivå kan förse det nationella kompetenscentret med en ökad evidensbaserad kunskap samt ge insikter i vilka effekter olika insatser kan ha för den utsatta målgruppen. På så vis skulle förutsättningarna för att den utsatta målgruppen i större utsträckning beviljas insatser med dokumenterad positiv effekt förbättras.

3.4.1.3 Centrets stöd till kommuner och regioner

Samverkan har inletts med Sveriges kommuner och Regioner under 2021-2023 kring systematisk uppföljning av socialtjänstens insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck inom ramen för SU-Kvinnofrid 2.0³⁶. I detta arbete formulerar Nationella kompetensteamet förslag på indikatorer.

Det nationella kompetenscentret kommer framgent att arbeta mer proaktivt för att involveras i liknande projekt i syfte att standardisera frågor om hedersrelaterat våld och förtryck för systematisk uppföljning.

Socialstyrelsen arbetar med utformningen av systemverktyg för systematisk uppföljning. Det finns olika verktyg för olika verksamhetsområden inom socialtjänsten, med standardiserade förslag på uppföljningsfrågor. Det är av vikt att det nationella kompetenscentret deltar i arbetet med att utforma frågor inom området. Utöver Sveriges kommuner och Regioner samt Socialstyrelsen kommer centret fortsatt att utveckla samverkan med andra aktörer i arbetet med att införa, följa upp och utvärdera kvalitetssäkrade arbetssätt och metoder.

Utifrån konsultföretagens kartläggning och statusen på det generella arbetet med systematisk uppföljning finn det i nuläget inget skäl för det kommande centret att utforma ett eget system för systematisk uppföljning. Ambitionen är att implementera frågor som berör hedersrelaterat våld och förtryck i redan befintliga system och strukturer. Arbetet med systematisk uppföljning är utformat på olika sätt och kommer även framgent utformas i olika verksamhetssystem. Genom att främja implementeringen av ett antal uppföljande frågor begränsas inte arbetet till ett specifikt system utan kan användas av olika aktörer som nyttjar olika system för uppföljning.

---

³⁴ Socialstyrelsen (2016). Systematisk uppföljning: beskrivning och exempel.

³⁵ SOU 2020:47 Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag

³⁶ Systematisk uppföljning, våldsutsatta | SKR

3.4.2 Vidareutveckling

Centret kommer fortsatt att sprida information och kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck i syfte att säkerställa att problematiken uppmärksammas och hanteras på adekvat sätt.

En förutsättning för att centret ska kunna stödja kommuner och regioner i deras arbete är initialt att centret behöver kartlägga information kring hur arbetet bedrivs på kommunal och regional nivå. I detta innefattas bland annat att identifiera vilka metoder som används samt hur stödet till enskilda utsatta är utformat. Problematiken kan vara svåridentifierad och kräver förkunskap om ämnet. Det kan även förekomma en hedersproblematik som faller utanför ställda frågor och därav inte uppmärksammas. Samverkan bör således fortsatt ske med och utvecklas gentemot nationella aktörer vars verksamhet har ett övergripande ansvar för de yrkesverksamma som i sitt arbete möter den utsatta målgruppen. Detta kan ske genom att centret bistår i att:

- främja samverkan med Sveriges Kommuner och Regioner och Socialstyrelsen gällande systematisk uppföljning, säkerställa att frågor kring hedersrelaterat våld och förtryck inkluderas vid uppföljning,
- erbjuda kommuner möjligheten att få stöd med analys av sin systematiska uppföljning där frågorna berör hedersrelaterat våld och förtryck för att främja en evidensbaserad praktik,
- fortsatt utbilda yrkesverksamma inom hedersrelaterat våld och förtryck i deras arbete med hanteringen av ärenden,
- uppmärksamma nationella myndigheter på problematiken inom hedersrelaterat våld och förtryck och hur lagstiftningen försvårar en utveckling av socialtjänstens verksamhet,
- etablera närmare samverkan med regionala aktörer som även ansvarar för att stötta och utbilda yrkesverksamma inom kommunerna,
- stödja kommuner med utformning av kravlistor vid upphandling av verksamhetssystem
- tydliggöra för aktörer som vill arbeta med systematisk uppföljning vilken typ av information som går att få fram, samt
- utifrån redan etablerade samverkansform fortsatt diskutera hur nationella myndigheter kan stötta utvecklingen av systematisk uppföljning inom socialtjänsten.

3.5 *”Regelbundet undersöka omfattningen av hedersvåld i Sverige samt utvecklingen av samhällets insatser på området”*³⁷

Länsstyrelsen Östergötland föreslår följande.

- Att centret aktivt ska bidra till utveckling av metoder för att på olika sätt undersöka omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck samt arbeta strategiskt för att frågan kontinuerligt och systematiskt lyfts fram.
- Utredda möjligheter att agera beställare avseende kunskapsinhämtning rörande förekomst av hedersrelaterat våld och förtryck och/eller närliggande frågor vad avser exempelvis användning av pilotstudier för att testa metoder att nå den utsatta målgruppen.
- Att centret systematiserar omhändertagande av omvärldsbevakning samt omvärldsanalys.

3.5.1 Bakgrund

Vid genomförande av en nationell kartläggning³⁸ i början av 2020, på temat bortförda personer i en hederskontext samt barn som uppges vara gifta, identifierade Nationella kompetensteamet en rad svårigheter vad gäller insamling av uppgifter kring enskilda individers utsatthet. En svårighet var att kartläggningen komplicerades av kommunernas varierande registrering och hantering av uppgifter om utsatthet i enskilda ärenden. Detta ställer dessutom krav på bland annat socialtjänsten att ha system för registrering och sammanställning av uppgifter avseende enskilda ärenden.³⁹ Under framtagandet av enkäterna till kartläggningen skedde samråd med Sveriges Kommuner och Regioner i enlighet med förordning (1982:668) om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från näringsidkare och kommuner. Det framkom under samrådet att det fanns utmaningar kopplade till den sekretess som råder inom kommunerna, vilket resulterade i att flera frågor fick utgå i enkäten exempelvis avseende skolans verksamhet. Detta är något som i dagsläget begränsar möjligheten att kartlägga omfattning när det gäller till exempel olika former av hedersrelaterat våld och förtryck.

Även Socialstyrelsen har identifierat problematik i arbetet med att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barnnäktenskap och tvångsäktenskap, i Sverige. Metodologiska problem inkluderar att målgruppen visar låg svarsfrekvens i andra undersökningar samt att det saknas tillräcklig kunskap om hur personer som inte förväntas behärska svenska språket nås på bästa sätt. Vidare krävs ytterligare metodkunskap eftersom det handlar om känsliga frågor för målgruppen. Detta är utmaningar inte minst när det gäller vuxna personer, vars utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck har kartlagts i mindre utsträckning än barns och ungas utsatthet. Det är en viktig del för kompetenscentret att beakta eftersom vuxna utsatta i större utsträckning kommer att tillhöra målgruppen.

---

³⁷ A2020/02708/JÄM

³⁸ nationell_kartlaggning_bortforda-personer_2019.pdf (hedersfortryck.se)

³⁹ Länsstyrelsen Östergötland (2021). Delredovisning och plan - Uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

I dialog med samverkansmyndigheterna under 2021 framkom att de ser positivt på regelbundna omfattningsundersökningar för att driva arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck framåt. Samverkansmyndigheterna har dock begränsade möjligheter att följa upp omfattningen inom ramen för sin egen verksamhet och har inte heller utpekade uppdrag att undersöka omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige. Sammantaget bedöms det i nuläget vara svårt att genomföra en kvantitativ enkätundersökning till ett slumpmässigt urval av befolkningen för att få en bild av omfattningen.

3.5.2 Systematisk uppföljning på kommunal och regional nivå

Nationella kompetensteamet har påbörjat en inledande inventering av de kartläggningar som bedrivs på området på lokal, regional och nationell nivå. Det som kartläggs är vilka frågor som ställs och i vilka sammanhang. Systematisk uppföljning inom kommuner och regioner kan samlat fungera som data för aggregering på nationell nivå. Aggregerad data möjliggör att tyda trender och utveckling över tid vilket kan ligga till grund för forskning och verksamhetsutveckling⁴⁰. Exempel på arbete med systematisk uppföljning är det kombinerade forsknings- och utvecklingsprojektet SAVE⁴¹ samt SU-Kvinnofrid⁴² vars syfte är att ge kommuner stöd att systematiskt följa upp socialtjänstens insatser till våldsutsatta på individnivå. Dessa studier ger värdefull kunskap inom området våld mot barn och våld mot kvinnor samt hur kommuner kan arbeta med systematisk uppföljning.

I SU-Kvinnofrid⁴³ fanns en variabel/fråga som direkt undersöker huruvida det förekommer hedersrelaterat våld och i resultatet framgår att det finns en hedersproblematik i 15 procent av ärendena. Deltagarna i projektet uppger att arbetet tydliggjort hedersproblematiken i kommunen då annan statistik inte uppmärksammat heder på samma sätt. I SAVE-projektet⁴⁴ fanns frågan om hedersproblematik invävd i övergripande frågor. Resultatet visar att det förekommer hedersrelaterat våld vid upprepade tillfällen i 3,4 procent av ärendena. För att systematisk uppföljning ska uppmärksamma omfattningen av hedersrelaterat våld inom socialtjänstären krävs att den yrkesverksamma som dokumenterar ärendet har tillräcklig kunskap för att identifiera förekomst av hedersproblematik. Problematiken kan vara svåridentifierad och kräver förkunskap om ämnet. Bristen på kompetens kan leda till en underrepresentation av dessa ärenden i statistiken. Det kan även förekomma en hedersproblematik som faller utanför ställda frågor och därav inte uppmärksammas.

Som tidigare nämnts har Nationella kompetensteamet etablerat en kontakt med Sveriges Kommuner och Regioner kring arbetet med systematisk uppföljning och deras kvinnofridsatsning⁴⁵. Vid intervjuer med deltagare i SKR:s projektgrupp framgick att initiativet som drivs under 2021–2023 har starkare fokus på hedersfrågorna. Nationella kompetensteamet har bidragit till utformning av befintliga variabler som belyser hedersproblematiken. Det är viktigt att upprätthålla

---

⁴⁰ Socialstyrelsen (2016). Systematisk uppföljning: beskrivning och exempel.

⁴¹ SAVE | Karlstads universitet (kau.se)

⁴² Systematisk uppföljning, våldsutsatta | SKR

⁴³ SU-Kvinnofrid 2019-2020 (skr.se)

⁴⁴ 2020-1_FoU.pdf (kau.se)

⁴⁵ Länsstyrelsen Östergötland (2021). Delredovisning och plan - Uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

kontakterna för att säkerställa att hedersfrågan inkluderas. Det krävs mer evidensbaserad kunskap kring hanteringen av hedersproblematik vilket gör användningen av systematisk uppföljning central.⁴⁶

3.5.3 Vidareutveckling

En central frågeställning för kompetenscentret att arbeta vidare med är de metodologiska utmaningar som identifierats. Detta sker dels i befintliga dialoger med relevanta myndigheter och samverkansforum, dels genom att tydliggöra centrets roll genom att belysa områdets komplexitet och vikten av uppföljning. Centret kan bidra aktivt till utveckling av metoder för att på olika sätt undersöka omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck samt arbeta strategiskt för att frågan kontinuerligt och systematiskt lyfts fram. Möjliga vägar framåt inkluderar olika kvalitativa metoder, vilka behöver utredas i samverkan med berörda myndigheter och forskningsorgan. Centret kommer att arbeta vidare med följande.

- Systematisering och omhändertagande av omvärldsbevakning samt omvärldsanalys.
- Fortsatt utveckling avseende både kvantitativa och kvalitativa metoder för att kartlägga omfattning av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige samt de insatser som pågår och utvecklas inom området.
- Att utreda möjligheter att agera beställare avseende kunskapsinhämtning rörande förekomst av hedersrelaterat våld och förtryck och/eller närliggande frågor exempelvis vid användning av pilotstudier för att testa metoder att nå den utsatta målgruppen.
- Utveckling av samverkan avseende befintliga undersökningar som genomförs i kommun, region och relevanta myndigheter, där frågor rörande hedersrelaterat våld och förtryck i något avseende är relevanta. Centret har en möjlig roll både i att koordinera och kvalitetssäkra hur frågor om hedersrelaterat våld och förtryck ställs till olika målgrupper i undersökningar/studier, men även som samlade aktör avseende hur resultat i olika undersökningar aggregeras på sikt.

---

⁴⁶ Underlagsrapport för inrättandet av det nationella kompetenscentret mot hedersrelaterat våld och förtryck, EY 2021

3.6 *”Samla och sprida kunskap om förebyggande arbete mot hedersvåld liksom långsiktigt stöd baserat på forskning och beprövad erfarenhet”*⁴⁷

Länsstyrelsen Östergötland föreslår följande.

- Att kompetenscentret ska vara den samverkansaktör som samlar experter som tillsammans besitter kunskap om vilka metoder och insatser som enligt evidens och beprövad erfarenhet visat sig vara mest framgångsrika inom förebyggande arbete och långsiktigt stöd för de utsatta.
- Att kompetenscentret aktivt ska söka nya samverkanspartner såsom universitet och andra yrkesgrupper, förslagsvis inom skola samt hälso- och sjukvård.
- Att samverkan sker genom nätverk i vilka relevanta aktörer ingår. Detta för att skapa forum för en systematisk inhämtning av forskning inom aktuella områden.

3.6.1 Bakgrund

En av centrets uppgifter ska vara att samla och sprida kunskap om förebyggande arbete mot hedersvåld liksom långsiktigt stöd baserat på forskning och beprövad erfarenhet. Som ett led i detta arbete har en första, anspråkslös screening genomförts av vad det finns för pågående arbete i några av landets kommuner. Framgent är avsikten att tillgänglig och aktuell forskning ska sammanställas, liksom beprövade användbara arbetssätt och modeller som kan inspirera landets kommuner, regioner och andra verksamheter i det förebyggande, såväl som det långsiktiga arbetet. Den stora utmaningen med att samla och sprida kunskap om förebyggande arbete liksom långsiktigt stöd baserat på forskning och beprövad erfarenhet är att identifiera och utvärdera verk samma arbetssätt som kan vara lämpliga att sprida på ett bredare plan.

Vid utvärderingen som genomfördes av Myndigheten för vård- och omsorgsanalys 2020 konstateras att samtliga aktörer som utvärderades såg ett ökat behov av forskning och kunskapsstöd gällande hedersrelaterat våld och förtryck. Det saknas evidensbaserade studier och kunskap om förebyggande och långsiktigt arbete. Även kunskapen om effekter av olika insatser är bristfälliga.

*”För att kunna arbeta evidensbaserat med att förebygga och förhindra hedersvåld behövs mer forskning kring insatser på alla nivåer utifrån den socieologiska modellen, och samspelet dem emellan. Det finns exempelvis ett behov av att studera den förebyggande effekten för individriktade insatser som kompletteras med samverkan från flera aktörer däribland myndigheter och civilsamhället. På samhällsnivå behövs forskning om samverkansmetoder och arbetssätt för exempelvis polis, socialtjänst, skola och civilsamhället”*⁴⁸

---

⁴⁷ A2020/02708/JÅM

⁴⁸ Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck – En systematisk kartläggning (forte.se)

3.6.2 Förebyggande arbete

Förebyggande arbete utgör ett viktigt komplement till andra insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck och bör initieras flera år innan risker uppstår. Kommuner behöver således arbeta aktivt med förebyggande insatser, vilket inte ska ske på bekostnad av stöd och skyddsinsatser för utsatta. Med förebyggande insatser menas insatser på både individ och gruppnivå där våld, hot och förtryck ännu inte blivit känt.

Nationella kompetensteamet har bland annat via genomförda projekt samt en översyn av kommuners hemsidor identifierat kommuner som bedriver ett systematiskt arbete med att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. Detta har bland annat skett genom de projekt som Länsstyrelsen Östergötland beviljade medel för under 2020. De förebyggande insatser som pågår rör dels tidiga insatser inom öppen förskola dels norm- och attitydförändrande arbete, med utgångspunkt i demokratiska värderingar, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Gemensamt för de uppmärksammande kommunerna är att det finns handlingsplaner, tydliga rutiner för samverkan och ett kontinuerligt kompetensutvecklingsarbete.

Arbetet med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck utpekats som ett gemensamt åtagande och ska uppmärksammas, åtgärdas och beaktas i frågor som rör utbildnings och arbetsmarknadsinsatser, bostadsförsörjning, stadsutveckling, kultur- och fritidsinsatser, socialtjänst samt personalpolitik. Det finns även ett tydligt fokus på män och pojkar som i större omfattning engageras i det våldsförebyggande arbetet. Civilsamhället och ideella organisationer utgör viktiga samverkanspartners.

Nationella kompetensteamet har identifierat nationella skillnader vad gäller förebyggande arbete som bör hanteras i form av förstärkta samverkansstrukturer. Det är av vikt att befintlig kunskap även förmedlas mellan nationella, regionala och lokala aktörer, något som centret fortsatt kommer att samordna och sprida kunskap om.

3.6.3 Långsiktigt stöd

Det långsiktiga stödet identifieras som ett utvecklingsområde. Det finns brister i såväl det långsiktiga arbetet som stödet beträffande strukturer och samverkan.

Nationella kompetensteamet tolkar långsiktigt stöd utifrån den utsattas perspektiv, det vill säga de insatser som erbjuds från tidpunkten då den utsatta först söker stöd till den dag den utsatta inte längre är i behov av insatser.

Bristen på evidens inom området har inverkan på hur yrkesverksamma mottar den kunskap som Nationella kompetensteamet förmedlar. Ökad tillgång på evidensbaserad praktik anses därför öka förtroendet för centret avseende rådgivning och information. Kunskap om evidensbaserad praktik främjar även strategiskt och förebyggande arbete mot hedersvåld. Det är av denna anledning av vikt att centret i samverkan med andra aktörer samlar in kunskap om långsiktiga insatser baserat på forskning och beprövad erfarenhet. Sammantaget kan konstateras att långsiktigt stöd är en utmaning då det i liten utsträckning beskrivs vare sig i tid eller i innehåll.

Utifrån individens perspektiv behöver tidslinjen starta vid första myndighetskontakten och redan där bör det finnas en förståelse samt ett budskap om att kontakten kommer pågå över tid.

3.6.4 Kunskap om förebyggande arbete och långsiktigt stöd

Kompetenscentret ska vara sektorsövergripande och stödja kommuner och regioner i att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck genom att utveckla ett strategiskt, förebyggande och kunskapsbaserat arbete. Centret ska fortsatt sprida information om hedersrelaterat våld och förtryck i syfte att säkerställa att problematiken uppmärksammas och hanteras enhetligt. Det finns indikationer som tyder på att insatser styrs av förhoppningar om snabba lösningar i stället för att se den omfattande vård och rehabilitering som de utsatta ofta behöver utifrån sina upplevelser och en framtid som kan förefalla oviss. Nationella kompetensteamet har konstaterat att det finns behov av en översyn kring insatser som idag erbjuds den utsatta målgruppen och i vilken mån insatserna tillgodoser behovet av stöd och skydd, i det akuta skedet och på längre sikt.

3.6.5 Vidareutveckling

Arbetet med insamling och spridning av kunskap om förebyggande arbete mot hedersvåld liksom långsiktigt stöd kommer att vidareutvecklas genom samverkan med andra myndigheter, forskningsorgan, aktörer och enskilda yrkesverksamma. I det förebyggande arbetet ska en fortsatt samverkan ske med relevanta myndigheter för att säkerställa evidensbaserade insatser. En sådan samverkan kan ske genom nätverk i vilka relevanta aktörer ingår. Detta för att skapa forum för systematisk inhämtning av forskning inom aktuella områden.

3.7 ”Främja övergripande informationsutbyte mellan nationella myndigheter i frågor om hedersvåld”⁴⁹

Länsstyrelsen Östergötland föreslår följande.

- Fortsatt samverkan och kunskapsöverföring med nationella myndigheter via det redan etablerade myndighetsnätverket.
- Utveckling av formerna för myndighetsnätverket för att säkerställa en ändamålsenlig kommunikation och att rätt stöd och information förmedlas till myndigheterna via nätverket.
- Arbete för ökad inkludering som remissinstans vid andra myndigheters regeringsuppdrag och att andra myndigheter inkluderas i centrals regeringsuppdrag.
- Etablerande av ändamålsenliga nätverk på olika nivåer för samverkan där frågor om hedersrelaterat våld och förtryck hanteras i rätt forum. Detta för att kunna tillvarata synergieffekter utifrån olika uppdrag och samverkanskonstellationer.
- Insamling av information och kunskap inom området som kan förmedlas till nationella myndigheter för att främja en mer enhetlig extern kommunikation till utsatta och yrkesverksamma.
- Fokus på långsiktig samverkan och informationsdelning av förebyggande karaktär.

3.7.1 Bakgrund

I utvärderingen av det nationella uppdraget⁵⁰ uppmärksammas att flera nationella myndigheter upplever ett ökat behov av samverkan. Intervjuade myndighetsrepresentanter beskriver att det krävs ett långsiktigt arbete för att aspekter rörande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck ska bli ett naturligt perspektiv att inkludera eller beakta i det ordinarie arbetet. Nationella kompetensteamet har bland annat genom uppdraget att samordna de gemensamma myndighetsinsatserna för att främja tillämpningen av de nya bestämmelserna mot hedersrelaterad brottslighet bidragit till ett stärkt informationsutbyte mellan myndigheter. Liknande regeringsuppdrag har specifika syften och främjar samverkan, dock blir samverkan centrerad kring projekt och inte långsiktig. Detta skapar ingångar till involverade myndigheter framöver men plattformen för samtalet försvinner när uppdraget är återrapporterat. Parallellt med specifika regeringsuppdrag krävs utrymme för långsiktig samverkan med berörda nationella myndigheter.

Redan idag finns väl utarbetade kommunikationsvägar till de flesta av de nationella och regionala myndigheter som har uppdrag rörande hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns även forum för regelbundet informations- och erfarenhetsutbyte mellan myndigheter, bland annat Nationella kompetensteamets myndighetsnätverk.

---

⁴⁹ A2020/02708/JÅM

⁵⁰ Strukturer för stöd (hedersförtryck.se)

Det föreligger dock ett behov av tydlig ansvarsfördelning och ytterligare samordning när det gäller vad som kommuniceras utåt av respektive myndighet. För att minska den upplevda otydligheten kring ansvarsfördelningen och öka enhetligheten i informationen som förmedlas kan centret eftersträva en mer central roll inom området.

3.7.2 Myndighetsnätverket

Nationella kompetensteamets myndighetsnätverk är ett forum, som tidigare beskrivits, där informationsutbyte sker inom ramen för nätverket och genom andra möten och kontakter. Nätverket bidrar till möjlighet för deltagarna att hålla sig uppdaterade om vad som är aktuellt på området och vilka uppdrag och projekt som är på gång inom andra myndigheter. Nätverket fyller en viktig funktion genom att ge överblick och utgör en kanal för att dela information och material. Det bidrar även till att hålla frågan om hedersrelaterat våld och förtryck levande, utveckla kompetensen och upprätthålla kontaktnät.

En utveckling av myndighetsnätverket pågår både internt av Nationella kompetensteamet och genom att dialog förs med deltagande myndigheter. Det nationella kompetenscentret kommer att se över hur myndighetsnätverket används samt utveckla nätverket för att främja informationsutbyte, samordning och samarbete.

3.7.3 Samverkan kring andra myndigheters uppdrag

Att centret skrivs in som samverkanspart i andra myndigheters uppdrag bidrar till en tydligare samverkan mellan centret och nationella myndigheter. Det stärker även centrets roll när kunskapsstöd riktat till olika verksamheter och yrkesverksamma tas fram i dialog.

Inom ramen för det aktuella uppdraget kommer en översyn göras huruvida, och i så fall på vilket sätt, informationsutbyte kan bli än mer ändamålsenligt. En strävan är att centret i högre grad involveras i samordningen av de olika myndigheternas externa kommunikation och spridning av kunskapsstöd avseende hedersrelaterat våld och förtryck, barnåktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor, gentemot den regionala och lokala nivån samt enskilda yrkesverksamma.

För att förmedla relevant information kommer centret fungera som en sammanhållande aktör för och förmedlare av nationell och sammanställd statistik och annan aggregerad information om hedersrelaterat våld och förtryck.

Referenslista

A2020/02708/JÄM
A2020/02649/JÄM
2020-1_FoU.pdf (kau.se)
Delredovisning_inrättande-av-ett-nationellt-kompetenscentrum.pdf
(hedersförtryck.se)

Figur 1 Aktörssystem

fns-konventioner-om-manskliga-rättigheter (regeringen.se)
Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck – En systematisk kartläggning (forte.se)
Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter Svensk författningssamling 2018:2018:1197 – Riksdagen
Länsstyrelsen Östergötland (2021). Delredovisning och plan - Uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Strukturer för stöd. Utvärdering av det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck, 2020 nationell_kartläggning_bortforda-personer_2019.pdf (hedersförtryck.se)
Strukturer för stöd (hedersförtryck.se)
Underlagsrapport för inrättandet av det nationella kompetenscentret mot hedersrelaterat våld och förtryck, EY 2021
SAVE | Karlstads universitet (kau.se)
Socialstyrelsen (2016). Systematisk uppföljning: beskrivning och exempel.
SOU 2020:47 Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag
Startsida - Hedersförtryck (hedersförtryck.se)
SU-Kvinnofrid 2019-2020 (skr.se)
Systematisk uppföljning, våldsutsatta | SKR
S2017/07421/JÄM (delvis)
Årsrapport-2020_NKT.pdf (hedersförtryck.se)
Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet, Prop. 2019/20:131 (riksdagen.se)

Samverkande Myndigheter:

Barnombudsmannen
Brottsförebyggande rådet
Delegationen mot segregation
Enheten för civilrättsliga och konsulära ärenden vid UD
Jämställdhetsmyndigheten
Linköpings universitet (Barnafrid Nationellt kunskapscentrum)
Länsstyrelsen Östergötland, enheten Nationella Kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck
Migrationsverket
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
Myndigheten för stöd till trossamfund
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Polismyndigheten
Socialstyrelsen
Skolverket
Sveriges Kommuner och Regioner
Startsida - Hedersförtryck (hedersförtryck.se)
Utrikesdepartementet
Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid)
Åklagarmyndigheten

Länsstyrelsen skapar samhällsnytta genom rådgivning, samordning, tillstånd, tillsyn, prövning, stöd och bidrag. Vi skyddar miljön, ser till att viktiga natur- och kulturvärden bevaras och skapar förutsättningar för att utveckla landsbygden och näringslivet i länet. Vi har även samhällsviktiga uppdrag inom bland annat krisberedskap, sociala frågor, djurskydd och samhällsplanering. På så sätt bidrar vi till Länsstyrelsens vision om ett livskraftigt Östergötland

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND